

ความต้องการสื่อของหมอดินอาสาประจำตำบลในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในจังหวัดขอนแก่น

Needs of Sub-District Soil Doctor Volunteers in Medias for Land Development Technology Transfer in Khon kaen Province

นริศรา หมื่นหัสดี¹, ประภัสสร เกียรติสุรนนท์^{1*} และ ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล²

Narissara Muenhat¹, Prapatsorn Kiatsuranont^{1*} and Panuphan Prapatigul²

บทคัดย่อ: การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการสื่อของหมอดินอาสาประจำตำบลในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง คือ หมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดขอนแก่น ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน 166 ราย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ในระหว่างเดือนสิงหาคมถึงพฤศจิกายน พ.ศ.2559 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้สถิติ t-test และ F-test ผลการศึกษา พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลเป็นเพศชายร้อยละ 94.4 มีอายุเฉลี่ย 59.3 ปี ร้อยละ 56.6 จบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา มีรายได้รวมจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 86,034.64 บาท/ปี โดยปฏิบัติหน้าที่เป็นหมอดินอาสาเฉลี่ย 14.9 ปี และได้รับการฝึกอบรมเฉลี่ย 3 ครั้ง/ปี หมอดินอาสาประจำตำบลส่วนใหญ่ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินผ่านสื่อในรูปแบบแผ่นพับ/เอกสารคำแนะนำ หมอดินอาสาประจำตำบลมีความต้องการสื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับมากทั้งด้านเนื้อหาของสื่อ ชนิดของสื่อ และด้านการสนับสนุนการใช้สื่อที่เหมาะสม ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลที่มี อายุ ระดับการศึกษา และการได้รับการเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินที่แตกต่างกันมีความต้องการที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ข้อเสนอแนะควรผลิตสื่อที่มีเนื้อหาด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดินในรูปแบบหนังสือคู่มือ และแผ่นพับ/เอกสารคำแนะนำ พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินประจำอำเภอ

คำสำคัญ: อนุรักษ์ดินและน้ำ, การปรับปรุงบำรุงดิน, เอกสารคำแนะนำ, สื่อ

ABSTRACT: The aim of this research was to study Needs of sub-district soil doctor volunteers in medias for land development technology transfer of in Khon Kaen Province. The samples were 166 sub-district soil doctor volunteers in Khon Kaen. This research was conducted during August to November 2016, the data were collected by interview the sub-district soil doctor volunteers. The facts were analyzed by using descriptive statistic as frequency, percentage, average, maximum, minimum, and standard deviation. In addition, the data set was comparing the difference by T-test and F-test The results showed that 94.4 percent of sub-district soil doctor volunteers were male with an average age of 59.3 years, 56.6 percent graduated high school level. Total income from the agricultural sector THB 86,034.64 / year. The average of to be a soil doctor volunteer was 14.9 years and had given a training course for 3 times a year. The most of soil doctor volunteers transferred the land development technology through the leaflets and the guidance documents. This study shown that the soil doctor volunteers needs the media which complete of content about land development, including type of media, such as poster, CD, DVD even mobile application, for learning and transferring to the farmers. The soil doctor volunteers that had a different age, education and treated with the officer were give a significant different at ($p < 0.05$). The results of this study suggested that the organization need to produce the media which concern soil and water conservation, soil improvement, And, the type of handbook, leaflets/document and the land development technology and service knowledge district center.

Keywords: Soil and water conservation, Soil improvement, Document, Media

¹ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Department of Agricultural Extension, Faculty of Agriculture, Khon Kaen University

² ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

Department of Agricultural Economy and Development, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University

* Corresponding author: pratae@kku.ac.th

บทนำ

การใช้ทรัพยากรดินไปใช้ประโยชน์เพื่อทำการเกษตรอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน โดยขาดการจัดการดินที่ถูกวิธีและขาดการปรับปรุงบำรุงดินที่เหมาะสม ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ดินเกิดความเสื่อมโทรม ส่งผลให้พืชที่ปลูกมีผลผลิตต่ำ ปัญหาดินเสื่อมโทรมจึงเป็นปัญหาที่สำคัญ โดยทางกรมพัฒนาที่ดินมีการศึกษาในการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรมเพื่อให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมในการผลิตพืชต่างๆ และมีผลผลิตพืชเพิ่มขึ้น กรมพัฒนาที่ดินจะมีการให้คำแนะนำด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง แต่เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน มีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนพื้นที่ทำการเกษตรและเกษตรกรของประเทศไทย (กรมพัฒนาที่ดิน, 2558ก) เครือข่ายหมอดินอาสาจึงจัดตั้งขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ตามนโยบายของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อนำงานวิชาการของกรมพัฒนาที่ดินมาขยายผลให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เพื่อประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง กว้างขวางและรวดเร็ว ซึ่งจะเน้นในเรื่องของการให้บริการเกษตรกรเชิงรุก โดยมีหมอดินอาสาทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินในหมู่บ้าน และเป็นตัวเชื่อมระหว่างเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินกับเกษตรกร (กรมพัฒนาที่ดิน, 2556) ตามระเบียบกรมพัฒนาที่ดินว่าด้วยการบริหารงานหมอดินอาสา พ.ศ. 2553 ระบุไว้ว่า หมอดินอาสาจะเป็นเครือข่ายปฏิบัติงานและเผยแพร่ความรู้ ด้านการพัฒนาที่ดินในชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน โดยหมอดินอาสาจะต้องสามารถเป็นวิทยากร ให้คำแนะนำ เผยแพร่ความรู้ ด้านการพัฒนาที่ดินได้ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2556)โดยหมอดินอาสาจะมี 4 ระดับ คือ หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน หมอดินอาสาประจำตำบล หมอดินอาสาประจำอำเภอ และหมอดินอาสาประจำจังหวัด

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น ภายใต้สังกัดสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 มีจำนวนหมอดินอาสา รวมทั้งหมด 2,607 คน ประกอบด้วย หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน จำนวน 2,382 คน หมอดินอาสาประจำตำบล จำนวน 198 คน หมอดินอาสาประจำอำเภอ จำนวน

26 คน และหมอดินอาสาประจำจังหวัด จำนวน 1 คน ซึ่งหมอดินอาสาทั้งหมดจะได้รับการฝึกอบรมงานด้านการพัฒนาที่ดินจากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินทุกปี เพื่อให้หมอดินอาสาสามารถให้คำแนะนำ ตลอดจนนำความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจการพัฒนาที่ดิน (สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น, 2558) โดยหมอดินอาสาประจำตำบล จะเป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ หมอดินอาสาในระดับต่างๆ และเกษตรกร ซึ่งในการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี ด้านการพัฒนาที่ดิน มีการใช้สื่อของกรมพัฒนาที่ดินทุกประเภท เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ วารสาร หอกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ และแปลงสาธิต เป็นต้น ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้แก่เกษตรกร ซึ่งในปัจจุบันสื่อที่ใช้ก็มีจำนวนมาก สื่อบางชนิดอาจมีข้อจำกัดในการใช้หรือสื่อที่ได้รับไม่ตรงต่อความต้องการของหมอดินอาสาและเกษตรกรในพื้นที่นั้นๆ ส่งผลให้การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินไม่สามารถขับเคลื่อนพัฒนาให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรเข้มแข็ง (กรมพัฒนาที่ดิน, 2554ข) ดังนั้น การเลือกสื่อที่เหมาะสม ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญในการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรให้เกิดผลสำเร็จ และเกษตรกรสามารถนำเทคโนโลยีไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม หากหมอดินอาสาได้รับสื่อที่ตรงต่อความต้องการเหมาะสม ถูกต้อง และง่ายต่อการนำไปถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินในพื้นที่ของตนเอง จะทำให้หมอดินอาสาสามารถเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้แก่เกษตรกรได้นำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติจริงสามารถพึ่งพาตนเองได้ ต่อยอดการสร้างเครือข่ายในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินอย่างต่อเนื่อง และมีความยั่งยืน (สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น, 2558)

จากข้อมูลข้างต้น เห็นถึงปัญหาและความสำคัญที่ต้องศึกษาความต้องการสื่อของหมอดินอาสาประจำตำบลในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในจังหวัดขอนแก่นเพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการใช้สื่อให้สอดคล้องกับการ

ปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดขอนแก่นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ หมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดขอนแก่น ของสถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น จำนวน 198 ราย ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยปรับใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 166 ราย และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีค่าความเชื่อมั่นของคำถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ Cronbach (สำเร็จ และสุวรรณ, 2543) ได้ค่า $\alpha=0.88$ เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม-เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดระดับความต้องการการกำหนดค่าความต้องการเป็น 3 ระดับ คือ มีความต้องการมาก มีความต้องการน้อย และไม่มีความต้องการ โดยให้ค่าคะแนนเป็น 3 และ 1 ตามลำดับการแปลความหมายใช้ช่วงของค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 2.34-3.00 หมายถึง มีความต้องการในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 1.67-2.33 หมายถึง มีความต้องการในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00-1.66 หมายถึง ไม่มีความต้องการ แล้วเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้สถิติ t - test และ F-test และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคู่ด้วย Scheffe' Test ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 %

ผลการศึกษาและวิจารณ์

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของหมอดินอาสาประจำตำบล

ผู้ให้ข้อมูลคือหมอดินอาสาประจำตำบล ร้อยละ 94.4 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 59 ปี ร้อยละ 43.4 จบการ

ศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.8 คน มีพื้นที่ถือครองที่ใช้ทำการเกษตรเฉลี่ย 20.4 ไร่ จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.9 คน มีรายได้จากภาคการเกษตร เฉลี่ย 86,0340.64 บาท/ปี โดยร้อยละ 88.6 เป็นรายได้จากการปลูกข้าว มีหนี้สินเฉลี่ย 181,096.39 บาท นอกจากการเป็นหมอดินอาสาประจำตำบลแล้วบางราย (ร้อยละ 61.4) เป็นอาสาสมัครเกษตร

2. สภาพการปฏิบัติงานและการใช้สื่อของหมอดินอาสาประจำตำบล

1) สภาพการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาหมอดินอาสาประจำตำบลมีประสบการณ์การเป็นหมอดินอาสาประจำตำบลมาแล้ว เฉลี่ย 14.9 ปี ได้รับการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน 2 ครั้ง/ปี ร้อยละ 68.7 มีการประสานงานกับเกษตรกรเพื่อสอบถามปัญหา ด้านการพัฒนาที่ดิน 2 ครั้ง/ปี ร้อยละ 57.8 โดยมีการสอบถามและความต้องการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 66.3 นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์งานด้านพัฒนาที่ดินให้แก่เกษตรกรโดยการแจ้งหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และแจ้งผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ร้อยละ 81.3 และ 50.0 ตามลำดับ มีการแนะนำให้เกษตรกรขอรับบริการการยื่นคำขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ร้อยละ 42.1

2) สภาพการใช้สื่อ หมอดินอาสาประจำตำบลใช้แผ่นพับ/เอกสารแนะนำในการถ่ายทอดเทคโนโลยี ร้อยละ 92.7 โดยร้อยละ 72.9 ใช้สื่อในการบรรยาย มีการเลือกใช้สื่อที่สามารถนำไปใช้ได้ง่าย และมีความสะดวก ร้อยละ 65.1 และร้อยละ 64.1 มีการเตรียมสื่อให้มีปริมาณที่เหมาะสมและตรงเป้าหมายในการถ่ายทอดเทคโนโลยี แต่ก็ยังประสบปัญหาการได้รับสื่อล่าช้านำไปใช้ไม่ทัน ร้อยละ 75.9

3. ความต้องการสื่อในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำตำบล

1) ด้านเนื้อหาของสื่อ พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบล มีความต้องการเนื้อหาของสื่อระดับมาก ในหัวข้อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้ง 5 ประเด็น ได้แก่

โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน มาตรการการอนุรักษ์ดินและน้ำแบบวิถีพืช การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน หญ้าแฝกกับงานอนุรักษ์ดินและน้ำ มาตรการการอนุรักษ์ดินและน้ำแบบวิถีกล

หัวข้อแนวทางการจัดการดินปัญหาในระดับมาก จำนวน 5 ประเด็น จากจำนวน 10 ประเด็น ได้แก่ การจัดการดินทราย การจัดการดินอินทรีย์ การจัดการดินเค็ม การจัดการดินตื้น และการจัดการดินเปรี้ยว

หัวข้อการปรับปรุงดินในระดับมาก จำนวน 17 ประเด็น จากจำนวน 20 ประเด็น ได้แก่ การผลิตน้ำหมักชีวภาพโดยใช้สารเร่งซูเปอร์ฟอสเฟต 2 การใช้ปุ๋ยพืชสดเพื่อการเกษตร ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง สูตรกรมพัฒนาที่ดิน การผลิตปุ๋ยหมักโดยใช้สารเร่งซูเปอร์ฟอสเฟต 1 การจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด การผลิตสารควบคุมแมลงศัตรูพืช โดยใช้สารเร่งซูเปอร์ฟอสเฟต 7 การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) สูตรพระราชทาน การไถกลบตอซัง การเก็บตัวอย่างดินเพื่อการวิเคราะห์และแปลผล การผลิตเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช โดยใช้สารเร่งซูเปอร์ฟอสเฟต 3 จุลินทรีย์สำหรับปรับปรุงบำรุงดิน พด.11 (ปอเทือง) การรับรองมาตรฐานปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่รับรองโดยกรมพัฒนาที่ดิน การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ โปรแกรมการจัดการดินและปุ๋ยรายแปลง ปุ๋ยชีวภาพ พด.12 เพิ่มธาตุอาหารและฮอร์โมนพืช โปรแกรมดินไทยและธาตุอาหารพืช การผลิตปุ๋ยหมักจากผักตบชวาโดยใช้สารเร่งซูเปอร์ฟอสเฟต 1

2) ด้านชนิดของสื่อ พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบล มีความต้องการชนิดของสื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในระดับมาก ทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ หนังสือคู่มือเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน สื่อบุคคล(เจ้าหน้าที่ของรัฐ) หนังสือคู่มือการใช้สื่อด้านการพัฒนาที่ดิน แผ่นพับ/เอกสารแนะนำ สื่อโสตทัศน เช่น เทป ซีดี ดีวีดี โปสเตอร์ และจดหมาย

3) ด้านการสนับสนุนการใช้สื่อ พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบล มีความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในระดับมาก ทั้ง 8 ประเด็น ได้แก่ ปัจจัยการผลิตด้านการ

พัฒนาที่ดินที่ใช้ประกอบการปฏิบัติงาน ได้แก่ สารเร่งซูเปอร์ฟอสเฟตต่างๆ ถังหมักชีวภาพ เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน และให้บริการความรู้ประจำอำเภอ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินประจำตำบล มีเจ้าหน้าที่ให้บริการคำปรึกษาการใช้สื่อ การฝึกอบรมการใช้สื่อ ชุดตรวจดินอย่างง่าย (soil test kit) การจัดทำแปลงสาธิต และการจัดนิทรรศการ

4. การเปรียบเทียบความต้องการสื่อของหมอดินอาสาประจำตำบลในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน

เปรียบเทียบความต้องการสื่อออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาของสื่อ 2) ด้านชนิดของสื่อ 3) ด้านการสนับสนุนการใช้สื่อ โดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเป็นหมอดินอาสา และการได้รับการเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน ปี 2558

1) หมอดินอาสาที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จำนวน 1 ด้าน 2 ประเด็น คือ ด้านความต้องการเนื้อหาของสื่อ (1) การอนุรักษ์ดินและน้ำ (การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน หญ้าแฝกกับงานอนุรักษ์ดินและน้ำ)

2) หมอดินอาสาประจำตำบลที่มีการศึกษาระดับต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จำนวน 3 ด้าน 8 ประเด็น คือ ด้านความต้องการเนื้อหา (1) การอนุรักษ์ดินและน้ำ (การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน หญ้าแฝกกับงานอนุรักษ์ดินและน้ำ) (2) แนวทางการจัดการดินปัญหา (การจัดการดินเค็ม) (3) การปรับปรุงบำรุงดิน (การผลิตสารบำบัดน้ำเสียจัดกลิ่นเหม็นและกำจัดลูกน้ำยุงรำคาญ โดยใช้สารเร่งซูเปอร์ฟอสเฟต 6 การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) สูตรพระราชทาน) ด้านความต้องการชนิดของสื่อ (1) หนังสือคู่มือการใช้สื่อด้านการพัฒนาที่ดิน ด้านความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อ (1) มีเจ้าหน้าที่ให้บริการคำปรึกษาการใช้สื่อ (2) การฝึกอบรมการใช้สื่อ

Table 1 Needs of Sub-District Soil Doctor Volunteers in Medias for Land Development Technology Transfer

Needs of Sub-District Soil Doctor Volunteers in Medias	Mean (n=166)	S.D.	Interpretation
1. Media content			
1.1 Soil and water conservation	2.87	0.331	high
1.2 Soil problem improvement	2.70	0.252	high
1.3 Soil improvement	3.00	0.542	high
2. Type of media			
2.1 Including handbook for land development technology	2.95	0.252	high
2.2 Official	2.93	0.249	high
2.3 Guidelines for using media	2.91	0.288	high
2.4 Leaflets/document	2.88	0.345	high
2.5 Visual media such as tapes, CDs, DVDs	2.58	0.530	high
2.6 Poster	2.40	0.571	high
2.7 Newsletters	2.38	0.598	high
3. Supported of media using			
3.1 Land development amendments	2.96	0.202	high
3.2 The land development technology and service knowledge district center	2.95	0.252	high
3.3 The land development technology sub district center	2.95	0.252	high
3.4 Consultant for using media	2.93	0.273	high
3.5 Using media Training	2.93	0.260	high
3.6 Soil test kit	2.92	0.319	high
3.7 Demonstration field	2.89	0.331	high
3.8 Exhibitions	2.58	0.542	high

3) หมอดินอาสาประจำตำบลที่มีประสบการณ์การเป็นหมอดินอาสา 1-10 ปี 11-20 ปี และมากกว่า 20 ปี มีความต้องการสื่อในการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน

4) หมอดินอาสาประจำตำบลที่ได้รับการเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน ปี 2558 มีความต้องการแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 จำนวน 1 ด้าน 2 ประเด็น คือ ด้านความต้องการเนื้อหา (1) การปรับปรุงบำรุงดิน (จุลินทรีย์สำหรับปรับปรุงบำรุงดินพด.11 (ปอเทือง) ปุ๋ยชีวภาพ พด.12 เพิ่มธาตุอาหารและฮอร์โมนพืช) และมีความต้องการแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จำนวน 1 ด้าน 6 ประเด็น คือ ด้านความต้องการเนื้อหาของสื่อ (1) การอนุรักษ์ดินและน้ำ(หญ้าแฝกกับงานอนุรักษ์และน้ำ การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน) (2) ด้านแนวทางการจัดการดิน (การจัดการดินอินทรีย์) (3)

ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน (การผลิตน้ำหมักชีวภาพโดยใช้สารเร่งจุลินทรีย์ พด.2 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตสารบำบัดน้ำเสียจัดกลิ่นเหม็นและกำจัดลูกน้ำยุงรำคาญโดยใช้สารเร่งจุลินทรีย์ พด.6)

ผลวิเคราะห์ข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า 1)อายุหมอดินอาสาฯ ที่มีอายุไม่เกิน 55 ปี และอายุ 56 - 65 ปี มีศักยภาพพร้อม

ที่จะเรียนรู้ พัฒนาความรู้ และเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง หากหมอดินอาสาฯ มีความรู้ มีประสบการณ์ก็จะสามารถช่วยกันป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และลดการเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ได้นำไปสู่การใช้ที่ดินอย่างยั่งยืนต่อไป 2) ระดับการศึกษา หมอดินอาสาฯที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความต้องการเนื้อหาที่มีความเข้าใจง่าย และตรงกับความต้องการสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้ 3) ประสบการณ์การเป็นหมอดิน

อาสาประจำตำบล หมอдинอาสาที่มีความประสงค์การเป็นหมอдинอาสาแตกต่างกัน มีความต้องการสื่อไม่แตกต่างกัน เนื่องจากหมอдинอาสาประจำตำบลมีการอบรมความรู้ในทุกปี ทำให้มีการพัฒนาความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินอย่างสม่ำเสมอ 4) การได้รับ การเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน ปี 2558 หมอдинอาสาประจำตำบลที่ได้รับการเยี่ยมเยียนฯ แตกต่างกัน มีความต้องการเนื้อหาของสื่อแตกต่างกัน เนื่องจากหมอдинอาสาประจำตำบลยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ประสิทธิภาพ และความชำนาญในงานพัฒนาที่ดิน ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ หากได้รับการเยี่ยมเยียนฯ จำนวน 2 ครั้ง ทำให้หมอдинอาสาประจำตำบล มีความคุ้นเคยสามารถกล้าซักถาม และขอคำแนะนำงานด้านการพัฒนาที่ดิน ที่ได้นำมาปฏิบัติใช้ในพื้นที่ของตนเอง หากได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ก็จะรับนำมาแก้ไข และพัฒนาให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของตนเอง ซึ่งทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเป็นพื้นที่ที่ให้ เกษตรกรผู้สนใจงานด้านการพัฒนาที่ดิน ได้มาศึกษาเรียนรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเองได้

สรุปและขอเสนอแนะ

จากผลการศึกษาข้างต้นทำให้ทราบถึงความ ต้องการสื่อของหมอдинอาสาประจำตำบลในด้าน เนื้อหาของสื่อโดยการใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ปฏิบัติงาน มีปริมาณเพียงพอ และตรงกับความต้องการของหมอдинอาสาประจำ ตำบลในเรื่องโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน และการผลิตน้ำหมักชีวภาพโดยใช้สารเร่ง ชูปเปอร์ พด.2 โดยใช้สื่อในรูปแบบ หนังสือคู่มือ สื่อ บุคคล(เจ้าหน้าที่ของรัฐ) แผ่นพับ/เอกสารแนะนำ ไลต์ ทาร์น เช่น เทป ซีดี ดีวีดี ช่วยในการถ่ายทอดเทคโนโลยี ตลอดจนการสนับสนุน ศูนย์บริการให้ความรู้ พร้อมทั้ง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่คอยให้คำแนะนำแก่หมอдинอาสา ประจำตำบลในด้านการใช้สื่อชนิดต่างๆ ในการ

ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน และพบว่า หมอдинอาสาประจำตำบลที่มี อายุ ระดับการศึกษา การได้รับการเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน ต่างกันมีความต้องการแตกต่างกัน

ดังนั้นควรผลิตสื่อที่มีเนื้อหาด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน ในรูปแบบหนังสือคู่มือ และแผ่น พับ/เอกสาร จัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำ อำเภอ ตลอดจนจัดฝึกอบรมการใช้สื่อให้กับหมอдинอาสาประจำตำบลเพื่อฝึกทักษะการใช้สื่อชนิดต่างๆ อย่างถูกวิธี เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับหมอдинอาสา ประจำตำบลในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาที่ดิน. 2558ก. การพัฒนาที่ดิน. สถานภาพทรัพยากร ดินและที่ดินของประเทศไทย. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวง เกษตรและสหกรณ์.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2558ข. หมอдинอาสาเป็นศูนย์กลางการ ถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน. วันดินโลก 5 ธันวาคม.กรม พัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2558ค. คู่มือการพัฒนาที่ดิน. คู่มือการ พัฒนาที่ดินสำหรับหมอдинอาสาและเกษตรกร. กรม พัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2556. เครือข่ายพัฒนาที่ดินและงานบริการ. ชุดองค์ความรู้กึ่งศตวรรษพัฒนาที่ดิน. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- นันทยา กัลยาศิริ. 2540. ความต้องการใช้สื่อในงานส่งเสริม การเกษตรของเกษตรกรตำบลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภางค์ ประภากร. 2544. ความต้องการใช้สื่อในการส่งเสริม การเกษตรของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ ตำบลในจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตร ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น. 2558. รายงานประจำปี 2558. สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น. บริษัท เพ็ญพรินต์, ขอนแก่น.
- Cronbach, Lee J. 1970. Essentials of Psychological Testing. 2 rd. Harper, New York. อ้างถึงใน: สำเร็จ จันทรสุวรรณ และ สุวรรณ บัวทวน. 2543. สถิติที่ใช้สำหรับการ วิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.